

SAİD NURSİ'NİN BİREYSEL YAŞAM YAPISI: PSİKOBİYOĞRAFİK BİR ÇALIŞMA SAID NURSI'S INDIVIDUAL LIFE STRUCTURE: A PSYCHOBIOGRAPHIC STUDY

Yahya AKTU*
Bedrettin VAROL*
Zehra SEVİM*

Öz

Bu çalışmada Levinson'un yaşam yapısı kuramı açısından Said Nursi'nin yaşamındaki karar ve davranışlarının arkasında yatan nedenlerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu çalışma nitel desende kurgulanan psikobiyoğrafi yöntemine dayanmaktadır. Veri toplama araçları olarak O'nun biyografisinin ele alındığı videolar ve kitaplar incelenmiştir. Verilerin analizinde NVivo programından yararlanılarak yeniden öyküleştirilen yaşam ile Levinson'un kuramı arasında sistematik ilişkilendirme yapılmıştır. Said Nursi'nin 83 yıllık yaşam akışı incelendiğinde; eğitim yaşamı I. Dünya Savaşı, Cumhuriyet'in ilk yılları, Barla, Kastamonu ve Emirdağ zorunlu ikametgâhları, tutukluluk yılları O'nun yaşamının dönüm noktaları arasındadır. Orta yaş geçişi döneminde Said Nursi'nin yaşam yapısında büyük değişimler olduğu anlaşılmıştır. Bu çağda Risale-i Nur külliyatının çoğunu ortaya koymuştur. Sonuç olarak, Said Nursi'nin yaşam yapısının merkezinde dini yaşamın ve maneviyatın olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Levinson'un Yaşam Yapısı Kuramı, Said Nursi, Psikobiyoğrafi, Yaşam Yapısının Öğeleri.

Abstract

In this study, In terms of Levinson's theory of life structure, it is aimed to put forth the reasons behind Said Nursi's decisions and actions in his life. This study is based on the method of psychobiography which is designed in the same way. As data collection tools, The videos and books on which his biography was discussed were examined. In the analysis of the data, systematic association was made between Levinson's theory and life re-narrated by using the NVivo program. When Said Nursi's 83-year-old life stream is examined, education life, first world war, first years of the Republic, Barla, Kastamonu and Emirdağ compulsory residence, detention years are the turning points of the life of Nursi. It was understood that during the middle age period, there were major changes in the life structure of Said Nursi. In this stage, most of the Risale-i Nur corpus was revealed. As a result, it is seen that at the center of the life structure of Said Nursi is religious life and spirituality.

Keywords: Levinson's Theory of Life Structure, Said Nursi, Psychobiography, Elements of Life Structure.

1. GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde toplumları etkileyen şahsiyetlerin yaşamları sürekli merak edilmiştir. Bu kişilerin nasıl daha üretken ve yapıcı olabildikleri çeşitli biçimlerde açıklanmaya çalışılmıştır. Tarihsel vakaları inceleyen biyografi türlerinden biri de psikobiyoğradır. Bir kişinin yaşantısıyla ilgili edinilen bilgilerin psikolojik kuramlarla açıklamaya çalışan psikobiyoğrafi, bireyin aldığı kararlarla davranışlarını ve amaçlarını aydınlatır (İnan, 2016; Kaplan, 2009). Freud ve Erikson gibi birçok araştırmacı, tarihsel öneme sahip şahsiyetlerin yaşamlarını psikobiyoğrafi yöntemini kullanarak incelemiştirler (Gürsu, 2015). Bu çalışmada yakın tarihin önemli şahsiyetlerinden biri olan Said Nursi'nin yaşamı incelenmiştir. B. Said Nursi, bütün yaşamını dini ilimlere ve pozitif bilimlere, toplumun refahına ve huzuruna vakfetmiş bir kişidir (Mardin, 1989, 1992).

Psikoloji ve biyografi tarihsel süreç içerisinde birbirlerinden beslenmektedir. Toplumu etkileyen önemli insanların yaşam öykülerinin açıklanmasında ve yorumlanmasında gelişim psikolojisi kuramlarından yararlanılmaktadır. Bu gelişim psikoloji kuramlardan biri de Levinson'un yaşam yapısı kuramıdır. Levinson, ilk yıllardaki (1978/1986) çalışmaları ile özellikle orta yaş geçişini incelerken sonraki çalışmaları ile (1987/1996) genç yetişkin kadınları inceleyerek kuramını şekillendirmiştir. Levinson yetişkin gelişimini incelerken ortaya koyduğu yaşam yapısı kuramında yaşam akışı, yaşam döngüsü ve yaşam yapısı kavramlarını açıklamaktadır (Aktu, 2016).

Levinson'un kuramında bireyin biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gelişimin etkisiyle yaşamdaki inişleri, çıkışları, ilerleme ve gerilemeleri içeren yaşam akışı ögesi bulunmaktadır. Bu kuramdaki bir diğer öge olan yaşam döngüsü, yaşam akışının belirli bir sıra ve düzen içerisinde değişimini ve dönüşümünü içine

* Öğr. Gör., Siirt Üniversitesi, Erüh MYO Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü

almaktadır. Levinson'un belirttiği en önemli öge ise yaşam yapısı kavramıdır. Yaşam yapısı, bireyin benlik tasarımı ile sosyal ilişkilerini kapsayan temel öğeleri kapsamaktadır (Levinson, 1986, 1996). Levinson'a göre, yaşam yapısı içerisinde her değişim evresinin kendisine özgü yapısını oluşturan psikolojik özellikler, sosyal grup, kurum özellikleri ve sergiledikleri roller bulunmaktadır (Levinson, 1986, 1996). Levinson'a (1986) göre bireyin varoluş doğasında değişime ve gelişime bağlı olarak yaşam yapısı sıralı ve döngüselidir. Bu çalışmada psikobiyoğrafi yöntemi kullanılarak B. Said Nursi'nin yaşamının analizi yapılmaya çalışılmıştır.

1. 1. B. Said Nursi'nin Hayatı

B. Said Nursi, 1878'de Bitlis'in Hizan ilçesine bağlı Nurs köyünde doğdu. Çocukluğunda çevresindeki medreselerde eğitim gördü. Kendisinde görülen üstün zekâ ve hafıza sebebiyle, ilk olarak Molla Said-i Meşhur diye tanındı. Daha sonra "Bediüzzaman" ünvanıyla şöhret buldu. Talebelik yıllarında temel İslami ilimlerle ilgili doksan kitabı ezberledi. 1900'lü yılların başında doğuda Medresetü-z Zehra adında, din ve fen ilimlerinin birlikte okutulduğu bir İslam üniversitesi kurmak fikriyle hilafet merkezi olan İstanbul'a geldi ve hayatı boyunca bu fikrini gerçekleştirmek için gayret gösterdi (Nursi, 2014, 2015). I. Dünya Savaşı yıllarında doğu cephesinde gönüllü alay komutanı olarak hizmet etti. Savaş esnasında yaralanıp iki buçuk yıl Rusya'da esir kaldı. 1917'deki Bolşevik İhtilali esnasındaki kargaşadan yararlanıp esaretten kurtuldu. Dönüşte, Genelkurmay'ın kontenjanından Osmanlı'nın en üst düzey dini danışma merkezi olan Darü'l-Hikmeti'l-İslamiye'de görev yaptı. İngilizlerin İstanbul'u işgali yıllarında onların aleyhinde *Hutuvat-ı Sitte* adıyla bir risale yayınladı. Anadolu'da başlatılan İstiklal mücadelesine destek verdi (Nursi, 2014, 2015).

1925 yılında Van'da eğitim faaliyetlerinde bulunurken, o sırada meydana gelen Şeyh Said hareketi sebebiyle, bu harekete karşı çıktığı hâlde, tedbir olarak önce Burdur'a, ardından Isparta ve Barla'ya gönderildi. Burada sekiz yıl kaldı. Risale-i Nur isimli Kur'an tefsirinin çoğu bölümlerini burada yazdı. Eserleri ve fikirleri sebebiyle Eskişehir Mahkemesine sevk edildi. Sürgüne gönderildiği Kastamonu'da eserlerini yazmaya devam etti. 1943'te Denizli Mahkemesi'ne, 1948'de Afyon Mahkemesi'ne sevk edildi. Mahkemeler beraatla neticelendi. 1950'de çok partili hayata geçildiğinde, dini hak ve hürriyetler genişledi. Bediüzzaman, bu dönemde eserlerini matbaalarda bastırdı. B. Said Nursi, 23 Mart 1960'ta Urfa'da vefat etti (Nursi, 2014).

1. 2. Levinson'un Bireysel Yaşam Yapısı Kuramı

Levinson, ilk yıllardaki çalışmalarında (1978/1986) orta yetişkinlik dönemindeki erkeklerin bireysel yaşam yapılarını incelerken ilerleyen yıllarda (1987/1996) ise, ilk ve orta yetişkinlik dönemindeki kadınları ekleyerek kuramını şekillendirmiştir. Levinson'a (1978, 1986, 1996) göre, her değişim evresinin kendisine özgü yapısını oluşturan psikolojik özellikler, sosyal grup, kurum özellikleri ve sergiledikleri roller bulunmaktadır. Yetişkin gelişimi, psikoloji, sosyoloji, tarih, biyoloji gibi diğer disiplinler arası önemli bir bağlantı noktasıdır. Levinson yetişkin gelişimini incelerken ortaya koyduğu bireysel yaşam yapısı kuramında yaşam akışı, yaşam döngüsü, yetişkin gelişimi ve yaşam yapısı kavramlarına vurgu yapmaktadır (Aktu, 2016).

İlk öge olan yaşam akışı kavramı, yaşamın başlangıcından bitimine kadar süren zaman içerisinde gelişimin görülebilir özellikleridir. Bireyin biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gelişimin etkisiyle yaşamdaki inişleri, çıkışları, ilerleme ve gerilemeleri içermektedir. Yaşamdaki sosyal ilişkiler, bireysel talep ve beklentiler, fiziksel değişimler, aile, iş gibi etmenler ve bunların birbiriyle etkileşimleri yaşam akışını içermektedir. Yaşam akışı içerisindeki her evrenin kendine özgü nitelikleri ve yaşam akışının tümüne katkısını belirten özelliklerini içermektedir (Levinson, 1996). Bireysel yaşam yapısı kuramındaki ikinci öge olan yaşam döngüsü, yaşam akışının belirli bir sıra ve düzen içerisinde değişimini ve dönüşümünü ifade etmektedir. Levinson (1986, 1996) yaşam döngüsünü dört temel çağda ele almaktadır. Sözü edilen çağlar sırasıyla yetişkinlik öncesi, ilk yetişkinlik, orta yetişkinlik ve ileri yetişkinlik çağlarıdır. Bu çağlar yaklaşık olarak yaşamın yirmişer yılını içermektedir. Yaşamı şekillendiren yaşam döngüsü çağlarından herhangi birinin görevlerini tamamlamadığında, birey bir sonraki evreye geçişte değişimin doğası olan ve üstesinden gelinmesi gereken bir durum olan zorlanmayı ve sarsılmayı yaşayabilmektedir (Donn, 2005; Levinson, 1986; O'Connor ve Wolfe, 1991; Sugarman, 2004).

Levinson'un bireysel yaşam yapısı kuramında sözünü ettiği üçüncü öge yetişkin gelişimidir. Yetişkin gelişimi yaşam döngüsünde yerleşik evreler ve geçiş evreleri olmak üzere dokuz dönemden oluşmaktadır. Yetişkin gelişimi, sözü edilen dönemlerde önemli değişimler geçirmektedir. Geçiş dönemleri yaklaşık olarak 5-7 yıl arasında sürmektedir. Bir geçiş evresi, önceki yaşam yapısını bitirir ve bir yenisi için fırsatlar oluşturur (Levinson, 1986, 1996; Smithson, 2011; Rickards, 2005; Robinson, 2008). Levinson'un bireysel yaşam yapısı kuramında sözünü ettiği son öge ise, yaşam yapısı kavramıdır. Yaşam yapısı, bireyin

sorumlulukları, aile ilişkileri, iş yaşamındaki tercihleri, yaşam tarzı gibi toplumsal (dışsal) süreçleri ve beklentileri, umutları, hedefleri, durumlara yüklediği anlamlar ve kişisel değerleri içine alan bireysel (içsel) süreçlerinin tümüdür (Levinson, 1986, 1996). Levinson'a (1986) göre bireyin varoluş doğasında değişime ve gelişime bağlı olarak yaşam yapısı sıralı ve döngüselidir.

Yaşam yapısının ilk, orta ve ileri yetişkinlik yılları süresince yaşa göre değişen yerleşik ve geçiş dönemleriyle göreceli olarak düzenli bir sıra içinde geliştiği belirtilmektedir. Bu sıra, genel olarak yapı kurma ve yapı değiştirme örüntüsünü ifade etmektedir. Yapı kurma döneminde bireyin ilk ve temel görevi, bir yaşam yapısı oluşturmaktır. Ardından bireysel ve toplumsal yaşamını oluşturduğu bu yaşam yapısına göre ayarlamasıdır. Beş ile yedi yıl süren yapı değiştirme evresinde birey varolan yaşam yapısını sorgular, gözden geçirir ve onu değiştirmeye çalışır. Bu geçiş döneminin sonlarında birey geçişin ürünü olan önemli tercihlerde bulunur ve onlara anlamlar yüklemeye çalışır. Yapı değiştirme evresindeki benlik tasarımı (kendisiyle barışık olma vb.) ve sosyal yaşamı (iş, evliliği iyileştirme, seçenekli yaşam biçimlerini keşfetme vb.) ile ilgili süreçleri değiştirme eğiliminde olur (Carpenter, 1992; Donn, 2005; Levinson, 1986, 1996; Smithson, 2011).

Son yüzyılın İslam ilim dünyasında önemli izler bırakmış bireylerden biri olan B. Said Nursi'nin yaşam yapısının ve yaşantılarının psikobiyografik bir açıdan ele alınması önem arz etmektedir. İnsan yaşamını açıklayan birçok psikoloji kuramı bulunmaktadır. Bu kuramlardan biri de Levinson'un yaşam yapısı kuramıdır. Yaşamboyu gelişim yaklaşımı çerçevesinde ele alınabilen bu kuram, yetişkin yaşamını dönemler halinde gelişimini incelemektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı Levinson'un kuramı açısından B. Said Nursi'nin bireysel yaşam yapısının incelenmesidir.

2. YÖNTEM

2. 1. Araştırma Modeli

Nitel desende olan bu araştırma durum çalışması yöntemlerinden biri olan psikobiyografi modeline dayanmaktadır (Fouche, Plesis, &van Niekerk, 2017; Gersick, & Kram, 2002; Green, 2006; Larson, 2014). Durum çalışması, niçin ve nasıl sorularını esas alan ve tam olarak ortaya çıkmamış bir olguyu veya olayı derinlemesine olanak tanıyan bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Büyükoztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2017; Yıldırım, & Şimşek, 2016). Psikobiyografi ise, sosyo-kültürel bağlamda bir insanın yazılı veya sözlü yaşam öyküsünün psikolojik bir kuram açıdan analiz edilmesi olarak tanımlanabilir (Fouche, &van Niekerk, 2010; McAdams, 2001; Ollershaw, & Creswell, 2002; Ponterotto, 2015;Schultz, 2005). Bu bakımdan bütüncül tek durum deseni olarak B. Said Nursi'nin aykırı ve kendine özgü durumu bu yöntem ile daha iyi ortaya konuşabileceği düşünülmektedir.

Psikobiyografi yönteminde amaç, tarihsel açıdan önemli bireylerin başarı veya başarısızlıklarının, karar ve davranışlarının arkasında yatan nedenlerin ortaya konulmasıdır (Kaplan, 2009). Başka bir ifadeyle psikobiyografi, bireyin davranışlarının ne olduğundan çok niçin öyle davrandığını açıklamaya çalışmaktadır (İnan, 2016). Psikoloji üretmenin bir biçimi sayılan psikobiyografi (Schultz, 2005), bireyin yaşamına ışık tutan olayların kitap, makale vb. dokümanlar yardımıyla tarihi bir bakış açısıyla ele almaktadır (Bulut, 2014). Psikobiyografide dezavantaj olarak görülen indirgemeci bakış açısı, olgu ile kuramın uyuşmaması ve yetersiz yorumlama durumlarını yönetmek için birçok bilgi kaynağını bir arada incelenmesi ve kuram ile yaşam öyküsü arasında sürekli karşılaştırma yapılması önerilmektedir (Anderson, 2010). Ayrıca psikobiyografi yöntemini kullanacak araştırmacının temel psikoloji teori, yeterli tarih ve ustalık isteyen yorumlama alanlarında bilgisi olması gerektiği belirtilmektedir (İnan, 2016). Buna göre, B. Said Nursi'nin tüm yaşam öyküsü Levinson'un bireysel yaşam yapısı kuramı açısından bir yaşam döngüsü bağlamında incelenmiştir.

2. 2. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada doküman incelemesi veri toplama yöntemi tercih edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılan olguyu anlatan yazılı veya görsel metinlerin analiz edilmesini içermektedir (Yıldırım, & Şimşek, 2016). Bir psikobiyografi yazarı, klasik bir biyografi yazarının günlükler, mektuplar ve özel notlar gibi kişisel bilgilere güvenmesinin ötesinde daha farklı bilgi kaynaklarına başvurması gerektiği ifade edilmektedir (Anderson, 2010). Bu çalışmada B. Said Nursi'nin yaşamının ayrıntılı bir şekilde ortaya konulabilmesi için O'nun biyografisini anlatan Mardin (1989), Nursi (2015) ve Tarhan'ın (2012) kitapları, hayratvakfi.org ve wikipedia.org internet siteleri ile "Said Nursi Belgeseli"(youtube.com, Erişim Tarihi: 18.01.2018) incelenmiştir. Bu bağlamda bu çalışmada geçen ortak öğeler çerçevesinde B. Said Nursi'nin dönüm noktalarını belirten düzenli yaşam akışı oluşturulmuştur.

2. 3. Verilerin Analizi

Yukarıda veri toplama sürecinde söz edilen yazılı ve görsel dokümanların analizinden önce verilerin özgünlüğü test edilmesi, verilerin ne anlatmak istedikleri yazılı alan notları yardımıyla anlaşılmasına çalışılması ve bu aşamadan sonra verilerin kategori geliştirilerek analiz edilmesi önerilmektedir (Yıldırım, & Şimşek, 2016). Buna göre, sözü edilen öneriler yerine getirildikten sonra B. Said Nursi'nin doğumundan ölümüne dek süren yaşam akışı araştırmacılar tarafından yeniden öyküleştirilmiştir. Yeniden öyküleştirilen yaşam öyküsü ile Levinson'un bireysel yaşam yapısı kuramı NVivo11 nitel veri analizi programına yüklenerek kodlama işlemi yapılmıştır. Böylece kuram ile yaşam öyküsü arasında sistematik ilişkilendirme yapılmıştır.

2. 4. Araştırmanın İnanırcılığı ve Tutarlılığı

Nitel yaklaşıma dayanan bu çalışmada, nicel desende ele alınan iç geçerlik yerine inanırcılık ve iç güvenilirlik yerine tutarlık kavramları tercih edilmiştir (bk. Creswell, & Plano Clark, 2015; Yıldırım, & Şimşek, 2016). Bu çalışmada inanırcılığın sağlanması için geniş bir zamana (Ekim 2016-Ocak 2018) yayılan araştırma sürecinin başından sonuna kadar alanyazın incelenmesi ve veri toplama birlikte yapılarak uzun süreli bir etkileşim geçirilmiştir. İkinci olarak Levinson'un kuramıyla B. Said Nursi'nin yaşamı birbiriyle sürekli karşılaştırılmış, farklı görsel ve yazılı dokümanlar incelenerek veri çeşitlemesi yapılmıştır. Bunların yanı sıra bulgular sunulurken görselleştirmelerden yararlanılmaya çalışılmıştır.

Son olarak tutarlılığı sağlamak için gözleme bağlı kodlama güvenilirliği yöntemi kullanılmıştır (Kirk ve Miller, 1986; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2016). Gözleme bağlı güvenilirliği sağlamak için Miles ve Huberman'nın (1984) ve Miles, Huberman ve Saldana'nın (2013) $Güvenirlik = (Görüş\ birliği / (Görüş\ birliği + Görüş\ ayrılığı)) \times 100$ formülünden hareketle araştırmacılar tarafından birbirlerinden bağımsız olarak aynı veri seti üzerinden kodlama işlemi yapılmıştır. Yukarıda sözü edilen formülün uygulanması sonucunda gözleme bağlı kodlama güvenilirliği % 90 bulunmuştur. Buna göre, gözleme bağlı kodlama güvenilirliğinin yüksek oranda ortaya çıktığı görülmüştür. Ayrıca farklı araştırmacıların tutarlılığı test etmeleri için nitel veri analizi programı olan NVivo'da ham veriler bir proje dosyası olarak hazırda bulundurulmuştur.

3. BULGULAR

Levinson'a (1986, 1996) göre bireysel yaşam yapısı, yaşam döngüsü içerisinde ilk, orta ve ileri yetişkinlik yılları süresince yaşa göre değişen yerleşik ve geçiş dönemleriyle görece düzenli bir sıra ve değişmez bir örüntü içinde gelişmektedir. Bu düzenli sıra ve değişmez örüntü benlik, ahlaki ve mesleki gelişimde, aile ve toplumsal yönlerde görülmezken bireysel yaşam yapısında yer alması ilgi çekicidir. İnsan varoluşunun doğasındaki periyodik değişim ile yaşam yapısı sürekli değişmektedir (Levinson, 1986). Buna göre B. Said Nursi'nin yaşam öyküsünde yer alan değerleri ve durumlara yüklediği anlamları, toplumsal sorumlulukları, üstlendiği rolleri, arkadaşlık ilişkilerini içeren yaşam akışı şeması (Şekil 1) aşağıda sunulmuştur.

Önemli Olaylar	Yaşlar
Medrese eğitimine başlaması	9
İcazet alması	15
Bitlis'e zorla getirilmesi	21
Van'da pozitif bilimleri okuması	23
Medreset-üz Zehra üniversite projesini geliştirmesi	34
31 Mart vakası bahanesiyle tutuklanması	36
Ruslar tarafından esir alınması	41
TBMM'ye davet edilmesi	47
Isparta Barla'ya sürgün edilmesi	53
Denizli mahkemesinde beraat etmesi	71
İstanbul'a gelişi	81
Şanlıurfa'da vefat etmesi	83

Şekil 1. B. Said Nursi'nin Yaşam Akışı

Şekil 1'de görüldüğü gibi B. Said Nursi'nin yaşam akışındaki dönüm noktaları yaş özelliğine göre sıralanmıştır. Levinson'un kuramına göre O'nun yaşam boyunca yaşadıkları yaşam döngüsünün aşamaları çerçevesinde aşağıda ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

3. 1. Ön Yetişkinlik Çağı

Ön yetişkinlik çağı, bireyin doğumundan yaklaşık olarak 22 yaşına kadar sürmektedir. Bu çağda birey, bebeklik, çocukluk ve ergenlik dönemlerinden geçerek bağımlılıktan bağımsızlığa doğru bir yol alır.

Bu çağda birey en hızlı biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimi ve değişimi geçirir. Bu çağ, yetişkinliğe hazırlıktır. Birey bu çağda, annesinden, ailesinden ve akran gruplarından ayrı bir birey olduğunu fark ederek benlik yatırımını, kendilik değerini oluşturur. Böylece, birey bireyselleşme için ilk adımı atmış olur (Levinson, 1986, 1996).

B. Said Nursi, yaşamının yetişkinlik öncesi yıllarını çevresindeki hocalardan dini ilimler olarak geçirir. On yılda alınabilen ders kitaplarını üç aylık bir zamanda ezberleyerek icazet alır. Onu, zekası ve hafızası konusunda sınava tabi tutan tüm çevre hocalarından takdir alır. Böylece genç yaşta bölgede ünü yayılır (Nursi, 2014, 2015). Said Nursi, bu çağda aile ve akran grupların ayrı bir olarak bağımsız kararlar verebilme yetisini gösterir. Kendisinin toplumdan bağımsız bir birey olduğu, bireyselleşme yönünde ilerlediği anlaşılmaktadır. Bu çağda B. Said Nursi'nin ön yetişkinlik çağının yaşam yapısındaki merkezi öğenin medrese eğitimi olduğu; çevresel öğelerin ise aile ve arkadaşlarıyla olan yaşamı olduğu ifade edilebilir.

3. 2. İlk Yetişkinlik Çağı

İlk yetişkinlik çağı, ilk yetişkinliğe geçiş dönemiyle başlayan ve orta yaş geçişi ile son bulan yaklaşık 17-45 yaş arasında yer almaktadır. Bu çağ çok büyük bolluğun ve fazla enerjinin, fırsatların ve ödüllerin olduğu zaman dilimidir. Bu çağ biyolojik açıdan 30 yaşa kadar yaşam döngüsünün zirve yıllarıdır (Levinson, 1986). Yine bu çağ, psikolojik açıdan cinsellik, aşk, aile yaşamı, meslekte ilerleme, yaratıcılık ve yaşam amaçlarını gerçekleştirme konusunda yaşam doyumunun yüksek olduğu yıllardır. Sosyal açıdan ise bu çağ, toplumsal rollerin yerine getirilmesi, bir aile kurulması, toplumda daha saygınlık kazanılması konusunda zengin ilişkilerin gerçekleştiği yıllardır. Öte yandan, bu çağ en büyük çelişkilerin, streslerin, risklerin, bedellerin ve hayal kırıklıklarının olduğu mevsimdir. Birey, bireysel tutkuların, isteklerin, beklentilerin gerçekleşmediği gördüğünde yaşamdan darbe yemiş gibi olur (Arnett, 2000; Levinson, 1986, 1996; Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson, 2005).

B. Said Nursi, ilk yetişkinlik yıllarıyla birlikte toplumsal olaylara ve siyasi çalışmalara yönelir (Mardin, 1992). 1893 yılında, Miran aşiret reisi Mustafa Paşa'yı, yöre halkına yaptığı baskı ve zorbalıktan vazgeçirmek için Cizre'ye giden ve burada bir müddet kalan Said Nursi, 1894'te Mardin'e gelir. Mardin'de kaldığı süre zarfında her türlü sosyal faaliyetin içinde bulunan Bediüzzaman, burada karşılaştığı Şeyh Cemaleddin Afganî'nin bir talebesinden Afganî'nin siyasi fikirlerini tanıma fırsatı bulur. Aynı şekilde iki yıllık Bitlis ve on iki yıllık Van yaşamı da bölgesel ve küresel sorunları çözme arayışıyla geçer. Ayrıca Van'da Tahir Paşa konağında tarih, felsefe, coğrafya, matematik, kimya, jeoloji ve felsefe gibi pozitif bilimlerle ilgilenirken, diğer yandan içinde yaşadığı toplum yapısını çok yakından analiz etme fırsatını bulur. İçinde yaşadığı çağın eğitim eksikliğinin dini ilimlerin yanı sıra pozitif bilimlerin verilmemesi olarak görür. Bu ihtiyacı giderecek Medreset-üz Zehra üniversite projesini geliştirir (Nursi, 2014).

Tahir Paşa ile güncel gazeteleri incelerken İngiltere Sömürgeler Bakanının "Bu Kur'an Müslümanların elinde bulunduğu müddetçe, biz onlara hakiki hâkim olamayız. Ne yapıp edip, bu Kur'an'ı sükût ettirip ortadan kaldırmalıyız. Yahut da Müslümanları ondan soğutmalıyız" ifadesine karşılık içinde fırtınalar kopar. O'nun sözüne karşılık olarak, "Ben de Kur'an'ın sönmez ve söndürülemez ebedi bir güneş gibi mucize olduğunu dünyaya ilân edeceğim" der (Nursi, 2014, 2015). Bu düşünce yapısı O'nun yaşam akışının önemli dönüm noktalarından biridir. B. Said Nursi bu çağda, psikolojik açıdan meslekte ilerleme ve yaşam amaçlarını gerçekleştirmeye çalışarak yaşamından doyum almaya çalışır. Sosyal açıdan ise bu çağda, toplumsal rollerin yerine getirilmesi ve toplumda daha saygınlık kazanılması konusunda zengin ilişkilerin gerçekleştirmeye çalışır.

1907 yılına gelindiğinde yukarıda sözü edilen düşüncelerini yaşama geçirmek için İstanbul'da aktif olarak çalışır. Çeşitli gazete ve dergilerde makaleler yayınlar. 31 Mart olayına adı karıştığı gerekçesiyle tutuklanır. Mahkeme sonucunda beraat eder. Birinci dünya savaşında gönüllü Alay Komutanı olarak çoğunu talebelerinin oluşturduğu gönüllü milis kuvvetle birliğinden üç talebesiyle kalıncaya kadar çarpışır. Sonra yaralı bir vaziyette esir düşüp Sibiry'a'daki esir kampına gönderilir. Bolşevik ihtilali ile sarsılıp bölünen Rusya'nın karmaşıklığından faydalanarak kaçıp Avrupa üzerinden İstanbul'a döner (Nursi, 2014). Yine bu çağ, ifade edilen bu olaylar sebebiyle O'nun yaşamının en büyük risklerin, bedellerin ve hayal kırıklıklarının olduğu bir mevsimdir. Bireysel isteklerinin ve beklentilerinin gerçekleşmediği gördüğünde yaşamdan soğumaya başlamış olur.

İlk yetişkinlik çağının yaşam yapısındaki merkezi öğeler dini ve fenni eğitim olurken, çevresel öğeler birinci dünya savaşı, siyaset ve sivil toplum kuruluşları olmuştur. Orta yaş geçişi döneminde B. Said Nursi'nin yaşam yapısında büyük değişimler olur. İlk kırk yılını eski Said olarak tanımlayan B. Said Nursi,

orta yaş geçişindeki yaşam yapısı bireysel isteklerden toplumsal adanmışlığa dönüşmüştür. O'nun yaşam amacı ve hayalleri toplumun inancının ve itikadının düzeltilmesine yönelik olmaya başlamıştır.

3. 3. Orta Yetişkinlik Çağı

Orta yetişkinlik çağı, orta yaş ile ileri yaş geçiş dönemleri arasında kalan yaklaşık 40-65 yaş diliminde yer almaktadır. Bu çağda biyolojik açıdan duraksama veya gerileme görülürken, psikolojik açıdan doyum verici ve yeterli ve sosyal açıdan değerli bir yaşamı sürdürme görülebilmektedir. Bu çağda yeni nesilleri yetiştirme ve sonraki kuşaklara deneyimlerini paylaşma görevi yerine getirilerek sosyal açıdan verimli geçirilir. Bu bakımdan orta yetişkinlik döneminde birey, yaşam yapısında bir yapı kurma veya bir yapıyı değiştirme örüntüsünü sergileyebilmektedir (Levinson, 1986, 1996).

Kasım 1920'de Ankara hükümetinin daveti üzerine meclise gelen Said Nursi, İslam dünyasına yönelik diriliş ümidini kaybedince Van'a geri döner. Böylece siyasetten elini çekerek tekrar medrese eğitimi ile uğraşmaya başlar. 1925'te tarihinde Şeyh Sait isyanının patlak vermesiyle birlikte kendisi de nasibini alarak Isparta'nın Barla kasabasına sürgün edilir. Böylece yaşamının sonuna kadar sürecek olan sürgün yaşamı başlar. Kendisi bunları kaderin onu vazifeli kılması olarak görür. B. Said Nursi, Eğirdir Gölü kenarında, dağlarda, tepelerde bahar mevsimiyle yeniden canlanan yeryüzünü seyrederek öldükten sonra dirilişi ispatlayan "Haşır Risalesi"ni burada yazar. Bu eseri yine Kur'an-ı Kerim'i esas alan ve insanların imanını kurtarmalarına vesile olan diğer Nur Risaleleri takip etti. Sözler ve Mektubat tamamen ve Lem'alar mecmuası 26. Lem'aya kadar Barla'da yazılır. İman ve Kur'an hakikatlerine ihtiyaç duyan çevre köy ve kasabaların sakinleri de Risaleleri elle yazarak çoğaltmaya başlarlar. Büyük bir sabır ve azimle tam altı yüz bin nüsha olarak elle yazılan Risale-i Nurlar bütün Anadolu'ya yayılır (Nursi, 2014).

Bu çağda B. Said Nursi'nin yaşamında biyolojik açıdan duraksama veya gerileme görülürken, psikolojik açıdan doyum verici ve değerli bir yaşamı sürdürdüğü görülmektedir. Bu çağda yeni nesilleri yetiştirme ve sonraki kuşaklara deneyimlerini paylaşma görevi yerine getirilerek sosyal açıdan verimli geçirir. Orta yetişkinlik çağında kendisinin yaşam yapısındaki merkezi öğeler toplumun huzuru ve refahı iken çevresel öğeleri tutukluluk ve sürgün yaşamıdır. Bu çağ, O'nun yaşamının en doyurucu ve zahmetli yıllarını oluşturmaktadır. Tüm yaşamı boyunca yaklaşık 196 eser üreten B. Said Nursi, bu çağda 130 eserlik Risale-i Nur külliyyatının büyük bir kısmını ortaya koyar. Aynı zamanda bu çağda sayısız sıkıntılar, baskılar ve sürgünler başından geçer.

3. 4. Son Yetişkinlik Çağı

İleri (son/geç) yetişkinlik çağı, son yetişkinlik geçiş dönemi ile ileri yetişkinlik sonrası dönem arasında kalan yaklaşık 65 ve üstü yaşları arasında yer almaktadır. Emeklilik ve sağlık sorunlarıyla baş etmesini sağlayacak yeni bir yaşam yapısı kurar. Örneğin, hobi bahçesi, deneyimleriyle ilgili bir kitap yazma bu sorunlarla baş etmek için tercih edilen eğilimler olabilir. Öte yandan gençlik dönemindeki kayıplarla ilgili psikolojik konulara eğilirler (Levinson, 1986, 1996).

B. Said Nursi, 1934 yılında Isparta merkeze sevk edilir, bir yıl sonra ise 120 öğrencisiyle birlikte Eskişehir hapisanesine gönderilir. Eskişehir mahkemesinde beraat olduktan sonra Kastamonu'ya sürgün edilir. Burada sekiz yıl mecburi ikamet eder. 1943'te 126 talebesiyle Denizli Ağır Ceza Mahkemesi'ne sevk edilir. Mahkemece 130 parçalık külliyyatın hepsine 1944'te beraat kararı verir. Denizli hapisanesinden çıktuktan sonra Afyon'un Emirdağ ilçesine ikamete gönderilir. Bu süreler zarfında halk ile iletişime geçmesi engellenmeye çalışılsa da kır gezintilerinde halkla temasa geçer ve irşat vazifesini yerine getirir. 1948'in ilk ayında 54 talebesiyle Afyon'da tutuklanır. Kendisi 75 yaşında iken yirmi ay hücre hapsinde tutulur. Bu süre zarfında demokrat parti iktidara gelip genel af ilan eder. Mahkeme ancak 1956'da beraat verir. Tahliyeden sonra tekrar Emirdağ'a gönderilir. Afyon'daki yaşamı süresince gençler ve memurlar yazdıklarına yoğun ilgi göstermeye başlarlar. Bazı üniversiteli gençlerin yayınladığı Gençlik Rehberi adlı eser nedeniyle 1952'de İstanbul'a gelir. Mahkeme beraatla neticelenir. 1960 başlarında Ankara ve Konya'ya gitmesi siyasi çevreleri telaşa verince Hükümet, radyodan bildiri yayınlayarak Emirdağ'da ikamet etmesini ister. 18 Mart 1960'da Emirdağ'dan Isparta'ya oradan da gizlice Urfa'ya gider. 23 Mart sabaha karşı Kadir Gecesi vefat eder (Nursi, 2014).

B. Said Nursi, sağlık sorunlarıyla baş etmesini sağlayacak yeni bir yaşam yapısı kurar. Bu başa çıkma yöntemi yeni nesilleri yönlendirmeye yönelik Risale-i Nur eserleridir. Son yetişkinlik çağının yaşam yapısındaki merkezi öğeler orta yetişkinlikteki gibi toplumun huzuru ve refahı iken çevresel öğeleri tutukluluk ve sürgün yaşamıdır. Bu bağlamda B. Said Nursi'nin bireysel yaşam yapısının temeli insanlara yardım etme arzusu olduğu söylenebilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

B. Said Nursi'nin 83 yıllık yaşam akışı incelendiğinde, eğitim yaşamı, birinci dünya savaşı, Cumhuriyet'in ilk yılları, Barla, Kastamonu ve Emirdağ zorunlu ikametgâhları, tutukluluk yılları O'nun yaşamının önemli dönüm noktaları arasındadır. B. Said Nursi'nin ön yetişkinlik çağının yaşam yapısındaki merkezi öge medrese eğitimi iken çevresel öğeleri ise aile ve arkadaşlarıyla olan yaşamıdır. İlk yetişkinlik çağının yaşam yapısındaki merkezi öğeler dini ve fenni eğitim olurken, çevresel öğeler birinci dünya savaşı, siyaset ve sivil toplum kuruluşları olmuştur. Orta yaş geçişi döneminde B. Said Nursi'nin yaşam yapısında büyük değişimler olur. İlk kırk yılını eski Said olarak tanımlayan B. Said Nursi, orta yaş geçişindeki yaşam yapısı bireysel isteklerden toplumsal adanmışlığa dönüşmüştür. O'nun yaşam amacı ve hayalleri toplumun inancının ve itikadının düzeltilmesine yönelik olmaya başlamıştır. Orta ve son yetişkinlik çağlarının yaşam yapısındaki merkezi öğeler toplumun huzuru ve refahı iken çevresel öğeleri tutukluluk ve sürgün yaşamıdır. İlk ve Orta yetişkinlik çağları O'nun yaşamının en doyurucu ve zahmetli yıllarını oluşturmaktadır. Tüm yaşamı boyunca yaklaşık 196 eser üreten B. Said Nursi, bu çağlarda 130 eserlik Risale-i Nur külliyyatının büyük bir kısmını ortaya koymuştur. Aynı zamanda bu çağlarda sayısız sıkıntılar, baskılar ve sürgünler başından geçmiştir. Said Nursi yaşamı boyunca insanların manevi mutluluğa ulaşmalarını arzu etmiştir. Sonuç olarak, Said Nursi'nin yaşam yapısının merkezinde dini yaşamın ve maneviyatın olduğu görülmüştür.

Bu çalışma psikobiyografi yöntemiyle sınırlıdır. İlerleyen çalışmalarda farklı yöntem ve teknikler kullanılarak B. Said Nursi'nin yaşamı analiz edilebilir. Öte yandan psikobiyografi yöntemi kullanılarak farklı toplumsal liderlerin yaşamı Levinson'un yaşam yapısı kuramı açısından incelenebilir. Bu çalışma Levinson'un bireysel yaşam yapısı ile sınırlı tutulmuştur. Sonraki çalışmalarda B. Said Nursi'nin yaşamı Erikson'un psikososyal gelişimi kuramı açısından ele alınmasında yarar bulunabilir.

KAYNAKÇA

- Aktu, Y. (2016). Levinson'un yaşam yapısı kuramı açısından Benim Adım Khan filminin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (37), 505-517.
- Anderson, J. W. (2010). Psikobiyografinin Metodolojisi (Çev. G. Kağnıcı). *Tarih Okulu Dergisi*, VII.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-480.
- Bulut, S. (2014). Yaşam öyküsü araştırması. *Journal of Human Sciences*, 11(1), 880-895.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (23. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Carpenter, G. (1992). Adult perceptions of leisure: Life experiences and life structure. *Society and Leisure*, 15(2), 587-605.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2015). *Karma yöntem araştırmaları: Tasarımı ve yürütülmesi*. (2. baskı). Y. Dede, & S. B. Demir (Çev. Edt.). Ankara: Anı yayıncılık.
- Donn, J. E. (2005). *Adult development and well-being of mid-life never married singles*. Miami University, Miami, USA. Erişim adresi: <http://rave.ohiolink.edu>.
- Fouché, J. P., & van Niekerk, R. (2010). Academic psychobiography in South Africa: Past, present and future. *South African Journal of Psychology*, 40(4), 495-507.
- Fouché, P., Plessis, R., & van Niekerk, R. (2017). Levinsonian Seasons in the Life of Steve Jobs A Psychobiographical Case Study. *Indo-Pacific Journal of Phenomenology*, 17 (1), 1-18, DOI: 10.1080/20797222.2017.1331970
- Genc, A., & Genc, Ö. (2016). Psikobiyografik bir inceleme: İbn Rüşd. *International Journal of Social Science*, 44, 443-452.
- Gersick, Connie J. G., & Kram, K. E. (2002). High-Achieving women at midlife. An exploratory study. *Journal of Management Inquiry*, 11 (2), 104-127
- Green, S. J. (2006). *Karen Horney: A psychobiographical study*. Unpublished doctoral dissertation, Rhodes University, Grahamstown, South Africa.
- Gürsu, O. (2015). Hasan Basri Çantay: Bir psikobiyografi denemesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 62, 251-267. hayratvakfi.org/index.php/2014/06/13/kurana-adanan-bir-omur-bediuzzaman-said-nursi/
- İnan, S. (2016). Tarih yazımında psikobiyografiler: İyi örneklerden yöntemin belirlenmesine *Turkish History Education Journal*, 5(2), 491-514.
- Kaplan, H. (2009). Bazen Bir Puro Sadece Bir Purodur: Leonardo da Vinci'nin Dini Kimliği Üzerine Psikobiyografik Bir İnceleme. *Dini Araştırmalar*, 12, (35), 107-126.
- Larson, B. (2014). *Wilfred R. Bion. A Levinsonian study of the emergence of creativity following the age 50 transition* (Doctoral dissertation). Wright Institute Graduate School of Psychology.
- Levinson, D. J. (1978). *The seasons of a man's life*. New York, USA: Knopf. Erişim adresi: <https://books.google.com>.
- Levinson, D. J. (1986). A conception of adult development. *American Psychologist*, 41(1), 3-13.
- Levinson, D. J. (1996). *The seasons of a woman's life*. New York, USA: Knopf. Erişim adresi: <https://books.google.com>.
- Mardin, Ş. (1989). *Religion and social change in modern Turkey: The case of Bediuzzaman Said Nursi*. Newyork, USA: Suny Press.
- Mardin, Ş. (1992). *Bediuzzaman Said Nursi Olayı*. İstanbul: İletişim yay.
- McAdams, D. P. (2001). The psychology of life stories. *Review of General Psychology*, 5(2), 100-122
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1984). *Qualitative data analysis*. (2. Baskı). Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications: Sage. Erişim adresi: <https://books.google.com>.
- Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldana, J. (2013). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, California: Sage.
- Nursi, B. S. (2014). *Mektubat* (Vol. 6). Manila, Philippines: Risale Press.

- Nursi, B. S. (2015). *Sözler* (Vol. 9). Manila, Philippines: Risale Press.
- O'Connor, D., & Wolfe, D. M. (1991). From crisis to growth at midlife: Changes in personal paradigm. *Journal of Organizational Behavior*, 12(4), 323-340.
- Ollerenshaw, J. A., & Creswell, J. W. (2002). Narrative research: A comparison of two restorying data analysis approaches. *Qualitative Inquiry*, 8(3), 329-347.
- Ponterotto, J. G. (2015). Psychobiography in psychology: Past, present, and future. *Journal of Psychology in Africa*, 25(5), 379-389.
- Rickards, T. S. (2005). *Confronting the taken-for-granted: the process of losing and regaining credibility for women coming-out at mid-life*. Unpublished master's thesis, The University Of New Brunswick, Ottawa, Canada.
- Robinson, O. (2008). *Developmental crisis in early adulthood: A composite qualitative analysis*. Unpublished doctoral dissertation, University of London, London.
- Shanahan, M. J., Porfeli, E., Mortimer, J. T., & Erickson, L. D. (2005). Subjective age identity and the transition to adulthood: When does one become an adult. In Settersten, Richard A., Jr. (Ed); Furstenberg, Frank F., Jr. (Ed); Rumbaut, Rubén G. (Ed), *On the frontier of adulthood: Theory, research, and public policy* (pp. 225-255). Chicago, IL, USA: University of Chicago Press.
- Schultz, W. T. (Ed.). (2005). *Handbook of psychobiography*. New York: Oxford University Press. Erişim adresi: <https://books.google.com.tr>.
- Smithson, K. L. (2011). *The relationship among social connectedness, meaning in life, and wellness for adult women in Levinson's mid-life transition stage*. Unpublished doctoral dissertation, Georgia State University, Atlanta, USA.
- Sugarman, L. (2004). *Life-span development: Frameworks, accounts and strategies*. London: Routledge. Erişim adresi: <https://books.google.com.tr>.
- Tarhan, N. (2012). *Çağın vicdanı Bediüzzaman*. İstanbul: Nesil Basım Yayın.
- www.wikizero.info/m/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci5tLndpa2lwZWVpYS5vcmcvd2lraS9TYWlkX051cnNp
- www.youtube.com/watch?v=JdqdH2NA8Wo
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.